

КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, ПОВ'ЯЗАНИХ З ПОРУШЕННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

УДК 343.47

Постановка проблеми. Збройна агресії російської федерації проти України певним чином змінило акценти уваги суспільства та вищого законодавчого органу нашої держави – Верховної Ради України – щодо важливості кримінально-правової протидії та запобігання порушенням встановлених антикорупційним законодавством вимог, заборон та обмежень на необхідність протистояння саме викликам, пов'язаним із діями держави-агресора. Водночас, така зміна пріоритетів жодним чином не вплинуло на сучасний розвиток України як незалежної, суверенної, демократичної, соціальної та правової держави, у якій врегулювання існуючих суспільних відносин здійснюється у першу чергу крізь призму права. Разом з тим, корупція у нашій державі нікуди не поділася, а її рівень характеризується майже тими самими показниками, що і до початку військового вторгнення. Окремі джерела навіть наголошують на її збільшенні порівняно з довоєнним рівнем [1]. Разом з тим, не можна залишити поза увагою і певні здобутки нашої держави у питаннях протидії корупції навіть в умовах збройної агресії щодо України. Так, у Проміжному звітті-оцінці відповідності рекомендацій, наданих Україні GRECO на 93-му пленарному засіданні від 24 березня 2023 року, зазначається, що рекомендації i, iii, v, viii, xi, xii, xiii, xiv, xvi, xx, xxi, xxii, xxiv, xxvii та xxxi були виконані задовільно або вирішенні у задовільний спосіб, а рекомендації ii, iv, vi, vii, x, xv, xviii, xxv та xxviii були виконані частково [25]. Також наголошується, що GRECO розуміє і цінує, що українська влада продовжує прагнути зберегти і підвищити стійкість країни у боротьбі з корупцією в умовах повномасштабної збройної агресії з боку російської федерації (п.

9 Доповнення до другого Звіту-оцінювання відповідності України, прийнятому на 98-ій пленарній сесії GRECO у м. Страсбург, 18–22 листопада 2024 року). У цьому проміжному звіті-оцінці GRECO також дійшла висновку, що рівень відповідності України більше не є «глобально незадовільним» і вирішила не продовжувати застосування Правила 32 щодо неї [26].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних досліджень у сфері кримінально-правової протидії корупційним проявам вказує на значний обсяг наукових досліджень, присвячених різним аспектам запобігання службовим зловживанням, пов'язаних з корупцією. Проблеми протидії корупції були предметом дисертаційних досліджень, які проводили Л. І. Аркуша, О.О. Дудоров, В. С. Лукомський, М. І. Мельник, Є. В. Невмержицький, О. В. Терещук, С. А. Шалгунова. Крім згаданих учених, помітний внесок у вирішення зазначених питань зробили П.П.Андрушко, М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В.М.Гарашук, П. Т. Гега, В. О. Глушков, В. В. Голіна, І. М. Даньшин, О.М.Джуза, С. В. Дрьомов, А. П. Закалюк, В. С. Зеленецький, О. О. Кваша, В.М. Киричко, В. А. Клименко, М. Й. Коржанський, О.М.Костенко, О. М. Литвинов, П. С. Матишевський, В.О.Навроцький, В. І. Тютюгін, М. І. Хавронюк, В. Б. Харченко, В. І. Шакун та інші провідні науковці. Наукові дослідження наведених вчених забезпечують глибоке розуміння природи корупційних проявів, а також окреслюють основні проблеми та можливі шляхи їх вирішення, що є важливими для розробки ефективних стратегій боротьби з корупцією. Водночас, такі розвідки здебільшого були присвячені визначенню загальних підстав кримінальної відповідальності за корупцію або дослідженню окремих елементів і ознак конкретних кримінально протиправних проявів порушення встановлених законодавством у сфері запобігання корупції вимог, заборон та обмежень.

Метою цієї наукової роботи є дослідження систематизації корупційних проявів, відповідальність за які передбачена кримінальним законом, та на цій підставі вироблення оферти щодо їх класифікації з акцентом на поділ корупційних кримінально протиправних зловживань на корупційні кримінальні правопорушен-

ня та кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, як на тому наголошується у спеціалізованому законодавчому акті.

Виклад основного матеріалу. Правильна постановка питання про підстави кримінальної відповідальності та кримінально-правові наслідки вчинення будь-якої кримінально протиправної поведінки залежить від визначення об'єкту як окремого конкретного кримінального правопорушення, так і кримінальних правопорушень відповідної групи. Саме об'єкт дає змогу визначити соціальну сутність кримінально протиправного посягання, з'ясувати його шкідливість для суспільства, обумовлює правильну кваліфікацію вчиненого, а також дозволяє відмежувати схожі кримінальні правопорушення одне від одного та від правопорушень, що мають правовим наслідком застосування інших видів юридичної відповідальності.

Водночас, вчення про об'єкт являє собою один з найважливіших та найбільш дискусійних інститутів у науці кримінального права України, адже від з'ясування сутності саме цього елементу складу кримінального правопорушення та визначення його змісту залежить пропорційне вирішення більшості питань як кримінально-правової кваліфікації, так і застосування заходів кримінально-правового характеру. Зазначене пов'язано із чинниками, які історично склалися у законодавстві нашої держави та обумовлені підходами щодо матеріального визначення поняття кримінального правопорушення, яке ґрунтується на ознаці суспільної небезпечності будь-якого посягання [9, с. 198]. Майже усі провідні вчені-криміналісти у своїх наукових роботах тим чи іншим чином порушували питання визначення як об'єкта кримінального правопорушення у цілому, так й об'єктів окремих кримінальних правопорушень чи кримінально протиправних діянь певної групи. Водночас, вважаємо одним з головних чинників, що обумовлює значущість цього елементу складу кримінального правопорушення, це роль об'єкта як критерію систематизації усіх кримінальних правопорушень, передбачених Кримінальним кодексом України [8] (далі – КК України).

У більшості наукових дослідженнях об'єктами кримінального правопорушення визнаються відокремлені елементи суспіль-

них відносин: 1) носії (суб'єкти) відносин; 2) предмет, з приводу якого існують відносини (чинники, які визначають факт виникнення та існування такого взаємозв'язку); 3) суспільно значуща діяльність (соціальний зв'язок) як зміст відносин [22, с. 10–11]. Виходячи з філософського та соціологічного розуміння структури суспільних відносин, у кримінальному праві саме таке поєднання складових і розглядається як об'єкт кримінального правопорушення [4, с. 25]. Як справедливо наголошує В. Я. Тацій: «...тільки суспільні відносини як цілісна система, а не будь-які їх складові частини («ядро» відносин, їх «внутрішній зміст» тощо), можуть бути визнані об'єктом злочину» [22, с. 57]. Заслуговує також на підтримку й точка зору М. Й. Коржанського, який наголошує, що об'єктом кримінальних правопорушень певної групи також є сукупність відносин, що забезпечують індивіду можливість жити та користуватися усіма його благами [6, с. 25], адже суб'єктом суспільних відносин завжди є особа (індивід).

Разом з тим, вважаємо за необхідне все ж таки акцентувати увагу на тому, що суспільні відносини мають об'єктивний характер та існують незалежно від їх нормативного врегулювання, вони є завжди об'єктивно існуючі у суспільстві взаєминами між людьми. У спеціальній літературі наголошує на тому, що об'єктом на будь-якому рівні його класифікації можуть бути виключно такі відносини, що врегульовані нормами права та поставлені під охорону чинного закону про кримінальну відповідальність [7, с. 121]. На цій підставі вважаємо за доцільне конкретизувати визначення об'єкта кримінального правопорушення як відповідних правовідносин. Саме таку конкретизацію обумовлює й аналіз положення ч. 1 ст. 1 КК України, у якому наголошується, що кримінальний закон має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України, забезпечення миру і безпеки людства.

Враховуючи серйозність корупції, її кількісні та якісні показники потреба у кримінально-правовій протидії корупційним зловживанням є очевидною навіть в умовах воєнного стану. На виконання зазначених завдань Верховна Рада України впродовж

останніх десятиліть ратифікувала низку міжнародно-правових документів, а також внесла численні зміни до діючого закону про кримінальну відповідальність, реалізація яких у практичній діяльності, на переконання вітчизняного законодавця, здатна суттєво послабити корупційну складову у всіх сферах життя, поновити в Україні дієвість принципу верховенства права, підвищити рівень довіри громадян до діяльності представників усіх гілок влади. Не зважаючи на ту обставину, що такі зміни поки що не надали очікуваних результатів, вони обґрунтовано залишаються предметом наукової дискусії.

Чинний закон про кримінальну відповідальність містив вказівку виключно щодо корупційних кримінальних правопорушень і у примітці до ст. 45 КК зазначав вичерпний перелік таких діянь, тобто поділяв наведену групу на дві категорії: 1) ті, що за будь-яких умов є корупційними кримінальними правопорушеннями; 2) ті, що вважалися корупційними кримінальними правопорушеннями виключно у разі їх вчинення шляхом зловживання службовим становищем. Але 21 липня 2021 року набув чинності Закон України від 29 червня 2021 року № 1576-IX, яким, крім іншого, примітка до ст. 45 КК була доповнена абзацом другим: «Кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 366-2, 366-3 цього Кодексу». Також абзац перший було доповнено словами «або кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією» [14].

Такий поділ кримінальних правопорушень з ознаками корупції на корупційні кримінальні правопорушення та кримінальні правопорушення, пов'язані з корупцією, обумовлений Законом України «Про запобігання корупції» [16] та пов'язаний із тим, чи містить або не містить діяння ознаки корупції. А спільним для цих двох форм протиправної поведінки є та обставина, що вони обидві: 1) порушують встановлені цим Законом вимоги, заборони та обмеження; 2) можуть бути вчинені одним і тим самим колом осіб (зазначеними у ч. 1 ст. 3 цього Закону). Наведене й обумовлює встановлення підстав юридичної відповідальності особи: 1) кримінальної, дисциплінарної, цивільно-правової – за корупцій-

не правопорушення; 2) кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, цивільно-правової – за правопорушення, пов’язане з корупцією.

Таке різне коло видів юридичної відповідальності за корупційне правопорушення та правопорушення, пов’язане з корупцією, обумовлено особливою та рідкісною для європейських країн системою поділу у законодавстві України правопорушень на адміністративні та кримінальні, адже у більшості держав Європейського Союзу такі протиправні діяння обумовлюють застосування кримінальних процедур. Врахування рівня суспільної небезпечності відповідної поведінки відбувається шляхом їх поділу на кримінальні проступки та злочини. Не зважаючи на запровадження Законом України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII [13] у законодавстві нашої держави інституту кримінальних проступків, поділ правопорушень на адміністративні та кримінальні залежно від їх тяжкості й досі зберігся. При цьому, ч. 2 ст. 9 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) прямо зазначає: «Адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені цим Кодексом, настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності» [5].

Але головним чинником встановлення різного кола видів юридичної відповідальності за корупційні правопорушення і правопорушення, пов’язані з корупцією, є ставленням GRECO до механізмів правової протидії корупції у нашій державі. Відповідно до ч. 1 ст. 7 Закону України «Про боротьбу з корупцією» від 05 жовтня 1995 року № 356/95-ВР [11], який на сьогодні втратив чинність, вчинення особою, будь-якого з передбачених у ст. 1 цього Закону корупційних діянь, якщо вони не містили складу злочину, тягнуло за собою адміністративну відповідальність. Тобто підхід до визначення підстав адміністративної та кримінальної відповідальності за корупційні діяння був тотожним зазначеному у ч. 2 ст. 9 КУпАП: за умов відсутності підстав кримінальної відповідальності, особа могла бути притягнута до відповідальності адміністративної.

У ч. 1 ст. 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії корупції» від 11 червня 2009 року № 1506-VI, який також на

сьогодні втратив чинність, вже зазначалося, що корупційне правопорушення – це умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 2 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність [18]. Тобто підходи до визначення підстав адміністративної та кримінальної відповідальності, як й інших видів юридичної відповідальності, за корупційні правопорушення залежали від відповідних підстав, встановлених кримінальним, адміністративним, цивільно-правовим або дисциплінарним законодавством.

Аналогічне визначення підстав юридичної відповідальності містилося і у Законі України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 07 квітня 2011 року № 3206-VI, ч. 1 ст. 1 якого визначала: «корупційне правопорушення – умисне діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 4 цього Закону, за яке законом установлено кримінальну, адміністративну, цивільно-правову та дисциплінарну відповідальність» [17]. Відповідно до цього, Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення» від 07 квітня 2011 року № 3207-VI КУпАП було доповнено Главою 13-А «Адміністративні корупційні правопорушення» [12].

Водночас, на підставі Резолюції (97) 24 Комітету міністрів Ради Європи, що стосується двадцяти керівних принципів боротьби із корупцією, ухвалену Комітетом міністрів 6 листопада 1997 року на 101-му засіданні [20], 5 травня 1998 року було створено групу держав по боротьбі з корупцією (GRECO) [24]. Відповідно до Статуту GRECO [21], діяльність цієї групи складається з рекомендацій, що надсилаються державі-члену та підлягають оцінці з метою удосконалення національного законодавства та практичної діяльності щодо боротьби з корупцією. Стосовно приведення законодавства України у відповідність до Конвенції ООН та Кримінальної конвенції, на сьогодні GRECO провела вісім раунди оцінювання щодо інкримінації Україною міжнародно-правових актів, спрямованих на протидію та запобігання корупції.

Оціночні звіти GRECO щодо України, затверджені у місті Страсбурзі на 32-му (19–23 березня 2007 року), 42-му (11–15

травня 2009 року), 52-му (17–21 жовтня 2011 року), 59-му (18–22 березня 2013 року) 63-му (24–28 березня 2014 року) та 68-му (15–19 червня 2015 року) пленарних засіданнях [10] не містять згадування щодо аналізу групи суспільно небезпечних посягань, що відносяться до корупційних злочинів. Але заслуговує на увагу позиція GRECO, що у деяких аспектах зміни до КК України ще більше додали заплутаності до термінології, яка застосовується у вітчизняних законодавчих актах щодо протидії корупції. На переконання GRECO, існує нагальна потреба всебічно та ретельно переглянути українське законодавство з метою усунення неточностей, подвійного тлумачення та прогалин у чинному антикорупційному законодавстві України [23]. Поряд із тим, будь-яких рекомендацій або висновків щодо запровадження Україною законодавчого визначення кола діянь, що утворюють групу корупційних злочинів, GRECO не було надано [2, с. 326].

Водночас, кожний оцінючий звіт GRECO містив достатньо ретельний аналіз як позитивних моментів запровадження Україною змін до національного кримінального законодавства щодо протидії та запобігання корупції, так і аналіз виявлених під час оцінювання недоліків у цьому питанні. Так, у Третньому додатковому звіті спільного першого та другого раундів оцінювання про виконання рекомендацій Україною, затвердженому GRECO на 59-му пленарному засіданні у березні 2013 року [23], наголошується на неоднозначному ставленні експертів GRECO до існування у законодавстві України двох паралельних систем відповідальності за корупційні правопорушення (кримінально-правової та адміністративно-правової). Проаналізувавши зміни до КУпАП [5] та доповнення його окремою главою 13-А «Адміністративні корупційні правопорушення» (статті 172-2–172-9), GRECO висловила стурбованість з приводу спостережень, що юристи практики та інші опитані експерти не змогли чітко розмежувати ці дві системи відповідальності за корупційні прояви.

У зв'язку з цим, фахівці GRECO дійшли висновку, що існування в Україні таких паралельних систем юридичної відповідальності створює можливості для маніпуляцій та ухилення від відповідальності. Тому GRECO рекомендувала «переглянути

систему адміністративної відповідальності за корупційні правопорушення, щоб чітко встановити, що випадки корупції мають трактуватися як кримінальні правопорушення або, у крайньому випадку, чітко розмежувати вимоги до застосування цих двох відмінних процедур» (п. 17 Звіту). Оскільки Третій раунд оцінювання був зосереджений на інкримінації корупційної поведінки, GRECO утрималася від подальшого аналізу адміністративних корупційних порушень, які, на їх думку, не можна розглядати як належне застосування вимог Кримінальної конвенції (п. 57 Звіту). Зазначене ще раз підкреслює ставлення Ради Європи та її органів і посадових осіб до існування в Україні двох видів публічної юридичної відповідальності – адміністративної та кримінальної – і бажання, на їх погляд, «спростити» систему юридичної відповідальності шляхом запровадження інституту кримінального проступку.

Як вже наголошувалося, запровадження інституту кримінального проступку у кримінальне законодавство України жодним чином не вплинуло на диференціацію видів юридичної відповідальності за корупційні прояви, але враховуючи рекомендації щодо «спрощення» системи юридичної відповідальності за корупцію національний законодавець запровадив у ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII поділ таких проявів на 1) корупційні правопорушення (абз. 5 ч. 1 ст. 1 Закону); 2) правопорушення, пов'язане з корупцією (абз. 11 ч. 1 ст. 1 Закону), встановивши відмінний перелік видів юридичної відповідальності у разі їх вчинення. У зв'язку з цим, підпунктом г) п. 5 Розділу XIII «Прикінцеві положення» Закону України «Про запобігання корупції» назву глави 13-А КУпАП була викладена у такій редакції: «Глава 13-А. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією».

Водночас, 21 липня 2021 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації...» від 29 червня 2021 року № 1576-IX, яким, крім іншого, примітка до ст. 45 КК була доповнена абзацом другим: «Крими-

нальними правопорушеннями, пов'язаними з корупцією, відповідно до цього Кодексу вважаються кримінальні правопорушення, передбачені статтями 366-2, 366-3 цього Кодексу». Також низку норм закону про кримінальну відповідальність було доповнено словами «кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією» [15]. Вказані зміни були повністю обґрунтованими, адже ще з моменту набрання чинності Закону України «Про запобігання корупції», тобто з 26 жовтня 2014 року, підставою кримінальної відповідальності було визначено не тільки вчинення корупційного правопорушення, а й правопорушення, пов'язаного з корупцією. Водночас, у пояснювальній записці до цього законопроекту лише зазначається, що ст. 366-2 «Декларування недостовірної інформації» та ст. 366-3 «Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування» КК України не віднесені до корупційних кримінальних правопорушень, визначених у статті 45 КК України, що створює неузгодженість норм [19].

Жодної аргументації щодо віднесення наведених норм саме до кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, не наводиться. Відсутнє таке обґрунтування і у висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України, у якому лише констатується, що діяння, передбачене вищенаведеними складами кримінальних правопорушень (статті 366-2 та 366-3 КК) «не підпадає під визначення «корупційного кримінального правопорушення», які містяться у відповідних антикорупційних конвенціях, та не характеризується ознаками корупції, що є конститутивним для визнання вказаних діянь корупційними кримінальними правопорушеннями (відсутнє використання особою наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди, прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції неправомірної вигоди або одержання такої вигоди тощо)» [3]. Водночас зазначається, що аналогічне адміністративне правопорушення передбачене ч. 4 ст. 172-6 КУпАП у главі 13-А з назвою «Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією». Також наголошується, що зміст цього діяння «майже ідентичним тому, що міститься у ст.

366-2 КК «Декларування недостовірної інформації» (відмінністю є лише розмір суми, на яку мають відрізнятись подані суб'єктом декларування завідомо недостовірні відомості у декларації від достовірних)). Саме така аргументація й обумовила виникнення у кримінальному праві України категорії «кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією» та введення такого терміну у законі про кримінальну відповідальність.

Висновки. Запровадження у чинному законі про кримінальну відповідальність категорії «кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією», яке було запроваджено за аналогією відповідних правопорушень у КУпАП, не можна визнати як обґрунтоване та таке, що відповідає критеріям, встановленим у самому адміністративному законодавстві: адміністративна відповідальність за правопорушення настає, якщо ці порушення за своїм характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності. Крім того, така диференціація кримінально протиправних діянь входить у невідповідність з критеріями класифікації усіх конкретних кримінальних правопорушень залежно від їх родового об'єкта, адже на сьогодні кримінальні правопорушення корупційного спрямування віднесені до різних розділів Особливої частини КК. Вважаємо за доцільне, переглянути підходи до поділу кримінальних правопорушень корупційних та таких, що пов'язані з корупцією, які на сьогодні знайшли своє закріплення у примітці до ст. 45 КК, саме залежно від їх основного безпосереднього об'єкта, який і закладений в основу систематизації чинного закону про кримінальну відповідальність. Також очевидним є те, що механізм правового забезпечення протидії корупції потребує корекції і наведене акцентує доцільність подальших ґрунтовних наукових розвідок щодо удосконалення чинного закону про кримінальну відповідальність у частині регламентації відповідальності за корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення та, відповідно, внесення змін до чинного законодавства України.

1. *Антикорупція на паузі Україна в Індексі сприйняття корупції – 2024.* URL: <https://cpi.ti-ukraine.org>.
2. Биков К. Г. Міжнародно-правові стандарти криміналізації корупційних злочинів, пов'язаних із незаконним заволодінням майном або іншими предметами // *Часопис Київ. у-ту права*. 2016. № 4. С. 324–327.

3. Висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації...» : Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України до реєстр. № 4651 від 27.01.2021. URL: [blob:https://itd.rada.gov.ua/7b16a253-ebe3-4216-a528-f4e241ef60ec](https://itd.rada.gov.ua/7b16a253-ebe3-4216-a528-f4e241ef60ec).
4. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навчальний посібник / за заг. ред. М. І. Хавронюка. Київ : Ваіте, 2014. 944 с.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
6. Коржанський М. Й. Об'єкт і предмет злочину: монографія/Юрид. акад. МВС України. Донецьк : Ліра ЛТД, 2005. 252 с.
7. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 6-те вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 768 с.
8. Кримінальний кодекс України : Закон від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.
9. Машлякевич Д. С., Литвинов О. М. Стратегія запобігання та протидії корупції в Україні: монографія; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Литвинова. Харків : ТОВ «В деле», 2016. 260 с.
10. Оціночні звіти групи держав Ради Європи проти корупції (GRECO) щодо стану корупції в Україні. URL: http://old.minjust.gov.ua/anti_corruption_grecorep.
11. Про боротьбу з корупцією : Закон України від 05.10.1995 № 356/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/356/95-вр#Text>.
12. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення : Закон України від 07.04.2011 № 3207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3207-17#Text>.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#n125>.
14. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації : Закон

України від 29.06.2021 № 1576-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-20#n11>.

15. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації та неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : Закон України від 29.06.2021 № 1576-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-20#n11>.
16. Про запобігання корупції : Закон від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
17. Про засади запобігання і протидії корупції : Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17#Text>.
18. Про засади запобігання та протидії корупції : Закон України від 11.06.2009 № 1506-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1506-17#Text>.
19. Пропозиції Президента України до Закону «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України щодо вдосконалення відповідальності за декларування недостовірної інформації...» № 4651 від 27.01.2021 URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/CardByRn?regNum=4651&conv=9>.
20. Резолюція (97) 24 Комітету міністрів Ради Європи «Про двадцять принципів боротьби з корупцією» : Рада Європи, Комітет Міністрів Ради Європи; Резолюція, Міжнародний документ від 06.11.1997 № R(97)24. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_845.
21. Статут Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO) : Рада Європи; Статут, Міжнародний документ від 05.05.1998. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_144.
22. Тацій В. Я. Об'єкт і предмет злочину в кримінальному праві України : навч. посіб. Харків: УкрЮА, 1994. 76 с.
23. Третій додатковий звіт Спільного першого та другого раундів оцінювання про виконання рекомендацій Україною : затверджений GRECO на 59-му пленарному засіданні (м. Страсбург, 18–22.03.2013). URL: https://oblrada-pl.gov.ua/sites/default/files/field/file/greco_3_zvit_ukraine.pdf.
24. Угода про створення групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO) : Рада Європи, Комітет Міністрів Ради Європи; Угода, Міжнародний документ від 05.05.1998. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_145.

25. Четвертий раунд оцінювання. Запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів: доповнення до другого Звіту-оцінювання відповідності України : прийнято на 98-ій пленарній сесії GRECO (Страсбург, 18–22 Листопада 2024). URL: <https://rm.coe.int/grecorc4-2024-15-final-ukr-add-to-the-2nd-compliance-report-ukraine-pu/1680b46473>.
26. Fourth Evaluation Round. Corruption prevention in respect of members of parliament, judges and prosecutors: interim compliance report Ukraine : adopted by GRECO at its 93rd Plenary Meeting (Strasbourg, 20–24 March 2023). URL: <https://rm.coe.int/fourth-evaluation-round-corruption-prevention-in-respect-of-members-of/1680aaa790>.

Іван ДОВБЕНКО. Критерії класифікації кримінальних правопорушень, пов'язаних з порушенням законодавства у сфері запобігання корупції

У статті розглядаються проблеми запровадження у законодавстві України різного переліку видів юридичної відповідальності у разі умисного порушення встановлених Законом України «Про запобігання корупції» вимог, заборон та обмежень залежно від наявності або відсутності ознак корупції та визначення такого діяння як корупційного правопорушення або правопорушення, пов'язаного з корупцією. На підставі праксеологічного підходу до аналізу антикорупційного законодавства України, робиться висновок, що види юридичної відповідальності за корупційні діяння у різний час та відповідно до різних нормативно-правових актів, що встановлювали підстави такої відповідальності, варіювалися залежно від чинних на той час підходів та з урахуванням ставлення групи держав-членів Європейського Союзу по боротьбі з корупцією (GRECO) до механізмів правової протидії корупції у нашій державі. Запровадження у законодавстві України як категорії «правопорушення, пов'язане з корупцією», так і категорії «кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією» обумовлено неоднозначним ставленням експертів GRECO до існування у законодавстві України двох паралельних систем відповідальності за корупційні правопорушення (кримінально-правової та адміністративно-правової) та неможливість, на їх переконання, чітко розмежувати ці дві системи відповідальності за корупційні прояви. Констатується, що випадки корупції мають трактуватися виключно як кримінальні правопорушення, а існуючу систему антикорупційного законодавства України не можна розглядати як належне застосування вимог Кримінальної конвенції. Робиться висновок про необхідність запровадження для класифікації корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією, усталеної у кримінальному законодавстві системи, що базується на ознаках об'єкта відповідного суспільно небезпечного посягання, який і визначає місце того або іншого кримінального правопорушення в Особливій частині Кримінального кодексу України.

Ключові слова: корупційне кримінальне правопорушення; кримінальне правопорушення, пов'язане з корупцією; класифікація кримінальних правопорушень; GRECO.

Ivan DOVBENKO. Criteria for the classification of criminal offenses related to the violation of legislation in the field of prevention of corruption.

The article examines the problems of introducing in Ukrainian legislation a different list of types of legal liability in case of intentional violation of the requirements, prohibitions and restrictions established by the Law of Ukraine "On Prevention of Corruption", depending on the presence or absence of signs of corruption and the definition of such an act as a corruption offense or an offense related to corruption. Based on the praxeological approach to the analysis of anti-corruption legislation of Ukraine, the author concludes that the types of legal liability for corruption acts at different times and in accordance with different legal acts establishing the grounds for such liability varied depending on the approaches in force at that time and taking into account the attitude of the European Union Group of States against Corruption (GRECO) to the mechanisms of legal counteraction to corruption in our country. The introduction of both the category of "corruption criminal offense" and the category of "corruption-related criminal offense" in Ukrainian legislation is due to the ambiguous attitude of GRECO experts to the existence of two parallel systems of liability for corruption offenses in Ukrainian legislation (criminal and administrative) and the inability, in their opinion, to clearly distinguish between these two systems of liability for corruption. It is stated that cases of corruption should be treated exclusively as criminal offenses, and the existing system of anti-corruption legislation of Ukraine cannot be considered as a proper application of the requirements of the Criminal Convention. The author concludes that it is necessary to introduce a system established in criminal law for classification of corruption criminal offenses and criminal offenses related to corruption which is based on the characteristics of the object of the relevant socially dangerous offense, and which determines the place of a particular criminal offense in the Special Part of the Criminal Code of Ukraine.

Keywords: corruption criminal offense; corruption-related criminal offense; classification of criminal offenses; GRECO.